

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. VI. Præcipuum Jansenii fundamentum convellitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Consequentia probatur: Repugnat dari actum secundum sine actu primo ipsi proportionato: Ergo si peccatum est actus secundus liber, necesse est potentiam peccandi esse facultatem liberam, aut libertatis partem aliquam.

Tertio: Si potentia peccandi non esset pars libertatis, ut est in nobis viatoribus, potentia non peccandi, seu abstinendi à peccato, non esset etiam pars illius: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela probatur: Libertas unius contradictorii involvit libertatem alterius, ut salva sit utriusque optio, quæ est de ratione libertatis. Unde Aristoteles 5. Ethic. cap. 5. sic ait: *Quibus in rebus in nostra potestate situm est agere, ut non agere, & in quibus non agere, in eis est & agere.* Quæ verba explicans D. Thomas ibidem ait: *Si operari est in potestate nostra, oportet etiam quod non operari sit in potestate nostra, & e converso, ut supra retulimus:* Ergo si potentia peccandi non sit pars libertatis, ut est in nobis viatoribus, similiter potentia non peccandi non poterit esse pars illius.

Dices primo: Possit errare non est pars vel extensio scientiæ: Ergo similiter posse peccare non erit pars vel extensio libertatis, etiam considerata secundum statum quem habet in viatoribus.

Sed nego consequentiam & paritatem: Ratio discriminis est, quia errare non est actus scire, sicut peccare est liberè agere: unde cum repugnet dari actum secundum sine actu primo ipsi proportionato, potentia peccandi erit facultas libera, seu libertatis pars aliqua, ut supra arguebamus.

Dices secundo: Libertas cum sit idem cum voluntate, habet pro objecto bonum, subindeque non potest ferri in malum & peccatum: Ergo potentia peccandi non potest esse libertatis pars vel extensio.

Respondeo, distinguendo Antecedens: Habet pro objecto bonum, ut abstractans ab honesto, utili, & delectabili, concedo Antecedens: bonum tantum honestum & rationi consonum, nego Antecedens, & Consequentiam: Cum enim voluntas sit appetitus totius suppositi, cui implantatus est gradus sensitivus, potest ferri in bonum delectabile, tamen in honestum & rationi consonum, subindeque eligere malum morale & peccatum, bono aliquo utili vel delectabili vestitum, ut infelix experientia fati ostendit.

§. VI.

Præcipuum Jansenii fundamentum convellitur.

Objicit primò Jansenius (& est præcipuum ejus fundamentum) Juxta doctrinam D. Augustini, & aliorum Patrum, præcipue Græcorum, liberi arbitrii ratio in eo consistit, quod actus nostros habeamus in nostra potestate: Sed actus purè spontanei, seu à sola coactione immunes, sunt in nostra potestate: Ergo sunt liberi, atque adeò libertas in sola spondecitate salvatur. Major est certa, & patet ex dictis §. I. ratione 3. Minore autem probat ex Augustino, peccatè asserente, illud esse in nostra potestate, quod cum volumus facimus, vel quod facimus si volumus, ut patet ex cap. 3. libri 2. de lib. arbit.

Tom. III.

ubi ait: *Illud nos habere in potestate dicimus, quod cum volumus facimus: idemque repetit lib. 3. contra Maximinum cap. 14. de spiritu & littera cap. 31. & lib. 1. retract. cap. 31. ex quo celebri Augustini effato infert Jansenius, omnes actus à voluntate nostra elicitos, quamvis purè spontaneos, & à sola coactione immunes, esse in nostra potestate, quia fiunt cum volumus.*

Confirmat hunc discursum ex eo quòd Augustinus lib. 3. de lib. arbit. cap. 3. & lib. 5. de civitate cap. 9. & 10. disputans cum Evodio & cum Cicerone, quo pacto per præscientiæ necessitatem non tollatur libertas voluntatum nostrarum, cum necesse sit omnino fieri quicquid præviderit futurum Deus: Non aliter hanc difficultatem resolvit, nec libertatem arbitrii nostri cum præscientia divina alio modo conciliat, quàm dicendo quòd licet Deus præsciat voluntates seu volitiones nostras, tamen remanent liberæ, quia fiunt à nobis, si volumus, & sunt perfectè voluntariæ. Unde ibidem cap. 10. arbitrii libertatem cum simplici & absoluta necessitate coherere apertissimè docet, his verbis: *Si illa desinitur necessitas, secundum quam dicimus necesse esse ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis. Neque enim & vitam Dei, & præscientiam Dei sub necessitate ponimus, si dicamus necesse esse Deum semper vivere, & cuncta præscire.* Tandem concludit Jansenius lib. 6. de gratia Salvatoris cap. 8. Versus finem: *In Augustini doctrina paradoxum inauditum esse, quòd actus aliquis voluntatis propterea liber sit, quia ab illo desistere voluntas, & non agere possit: quamvis doctrina hæc miræ scholasticæ & non mediocriter miræ videatur.*

Huius argumenti, in quo Jansenius veluti arcem suæ sententiæ constituit, patet responsio ex dictis §. I. ratione 3. ibi enim ostendimus, verè quidem D. Augustinum, aliosque Patres, & Theologos ac Philosophos cum Aristotele & D. Thoma definire liberum arbitrium per esse in nostra potestate, ac docere actus illos esse liberos, qui subduntur dominio & potestati nostræ voluntatis: Sed juxta communissimam & constantissimam eorundem doctrinam, non dici nos habere in nostra potestate, nisi actus illos quos possumus facere vel non facere, seu qui cadunt in deliberationem rationis, & electionem voluntatis, non autem illos quos spontaneè tantum & sine coactione elicitimus. Unde in forma respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, ex Augustini authoritate desumptam, dicendum est, quod quando Doctor Sanctus ait illud nos habere in potestate, quòd cum volumus facimus, vel quod facimus, si volumus, hoc debet intelligi de eo quòd ita facimus cum volumus, ut oppositum facere & velle possimus, subindeque de actu indifferenti, & non purè spontaneo. Patet hoc ex ipso Augustino de spiritu & littera cap. 31. ubi sic pronunciat: *Hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult, facit; si non vult, non facit.* Indèque colligit fidem esse in nostra potestate, quia credimus si volumus, & non credimus si nolumus. Favet etiam communis & usitatus loquendi modus: quando enim dicimus facere aliquid cum volumus, aut (quod idem sonat, & promiscuè usurpatur ab Augustino) facere si volumus, subintelligi solet, juxta communem hominum sensum, & non facere cum

227.

Q

nolumus, aut si non volumus, ita ut sit in nostra potestate velle aut nolle, & facere aut non facere, prout libet. Neque enim de his quæ necessarii sunt, talis loquendi modus usurpatur: v. g. Beati qui necessarii Deum diligunt, non dicunt de se ipsi, diligimus Deum cum volumus, aut si volumus; neque de illis quisquam sic ait: Sancti Deum videntes, eum diligunt si volunt, aut cum volunt. Item dicimus Deum posse creare alium mundum si velit, quia id potest velle & non velle: Sed non dicimus Patrem & Filium posse producere Spiritum sanctum si volunt, aut cum volunt, quia nimirum iste modus loquendi significat potestatem ad oppositum, quæ in prædictis exemplis deest: unde cum non habemus in nostra potestate velle & non velle, facere & non facere, ut contingit in actibus pure spontaneis, non possumus dicere, quod illud facimus cum volumus, aut si volumus. Quod potest confirmari ex alio Augustini loco, sole ipso clariori, ait enim libro de correptione & gratia cap. 7. *Potest dici homini, in eo quod audieras & teneras, in eo perseverares si velles: nullo autem modo dici potest: id quod non audieras crederes si velles.* Quibus verbis apertissime significat istam locutionem, *crederes si velles*, nullo modo posse verificari de homine, qui defectu notitiæ mysteriorum fidei est impotens ad credendum, subindeque hunc loquendi modum, *hoc ageres si velles*, supponere in subiecto potestatem indifferentem ad illud opus sic sub conditione voluntatis expressum. Quare si Christus v. g. ita fuisset necessarii determinatus ad curandum leprosum illum, cuius fit mentio Matth. 8. sicut erat determinatus ad diligendum Deum, ita quod caruisset potestate ad oppositum, absurdissime illi dixisset leprosus: *Domine si vis potes me mundare.* Quæ ergo ratione, & quæ apparentiâ nobis vult persuadere Jansenius, quod Beati, si volunt, amant Deum; si non volunt, non amant, si nobiscum supponit eos nunquam posse non velle?

228. Ex his patet responsio ad confirmationem: quando enim Augustinus disputans cum Evodio & Cicerone, asserit præscientiam divinam non officere libertati actionum nostrarum, quia non impedit quin faciamus cum volumus, aut si volumus, imò facit ut plenissime velimus; per hoc intendit docere, divinam præscientiam libertatem nostram non lædere, quia licet sit causa nostrarum actionum, eas tamen causat non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad modum, & facit non solum ut agamus, sed etiam ut libere operemur, retinendo scilicet potentiam ad oppositum: nam ut jam ostendimus, juxta doctrinam Augustini, & communem hominum sensum, facere cum volumus, aut si volumus, significat nos agere cum potentia ad oppositum, & non solum spontaneè ac sine coactione. Quod autem hoc velit Augustinus, & de sola spontaneitate seu immunitate à coactione non loquatur, patet: quia aliàs non resolveret difficultatem & quæstionem ab Evodio & Cicerone propositam: neque enim illi dubitabant, neque ulla difficultatis umbra in eo est, quomodo Deus possit certò præscire, & infallibiliter, ea quæ à nobis faciendâ sunt, tamen si fiant non coactè & sine violentia illata voluntati, quam in actibus ipsius voluntatis simpliciter inferri, contradictionem implicat, ut fateatur Jansenius, quia hoc esset facere ut volitio non

A sit volitio. Quare si Augustinus responderet (ut Adversario placet) volitionem quamvis præcitant à Deo, nihilominus esse liberam, quia elicitur à voluntate spontaneè & sine coactione, et si fiat necessarii ac sine potentia ad oppositum, planè consentiret Evodio & Ciceroni, aut succumbit difficultati, respondens id de quo ipsi minime dubitabant, videlicet nostras volitiones spontaneè & sine coactione à nobis elici, & dissimulans id de quo erat difficultas & quæstio proposita, quomodo scilicet divina præscientia sit infallibilis, & nihilominus volitiones nostras sint libere, id est, contingenter futura, ita ut possent non esse futura: hæc enim non posse inter se coherere, existimabat Tullius, & idcirco negabat divinam præscientiam ad actus nostros liberos se extendere. Quod disertissime tradit in libro de fato, cum docet ne Apollinem quidem futura posse dicere, nisi ea quorum causas natura ita contineret, ut ea fieri necessè esset. Unde Augustinus 5. de civit. cap. 9. ut eo loquens ait: *In his angustiis coarctat animam religiosum, ut unum eligat & duobus, aut esse aliquid in nostra voluntate, aut esse præscientiam futurorum, quoniam utrumque arbitratu esse non posse, sed saltem unum confirmatur, alterum tolli, & si elegerimus præscientiam futurorum, tolli voluntatis arbitrium, &c.* Quod ut confirmaretur, negari præscientiam futurorum; atque ita dum vult facere liberos, facit sacrilegos.

Ex quo facile intelliges quid velit Augustinus, dum docet cap. 10. libri 5. de civitate, quod necessitas, secundum quam dicimus necesse esse ut ita sit aliquid, vel ita fiat, sicut à Deo præscitum est, non officit libertati: solum enim intendit necessitatem, quam divina præscientia in actus nostros liberos invehit, eorum contingentiam & libertatem non tollere, ut Tullius contendeat; quia talis necessitas non est absoluta & antecedens, sicut ea quæ oritur ex causis naturalibus, sed hypothetica tantum & consequens, quæ non præjudicat libertati. Quod illustrat similitudine vitæ divinæ (quo nomine actiones illas intellectus & voluntatis designat, quibus Dei vita continetur) inter quas plurimæ sunt libere, & omni necessitate expeditæ; multa enim Deus vult libere, subindeque etiam ea libere intelligit præscientiam visionis: unde cum dicimus Deum necessarii semper vivere, illud divina vitæ libertatem non adimit, sed eam inferre potius & includit.

Ad illud quod subdit Jansenius, *Nempe in Augustini doctrina paradoxum inauditum esse, quod actus aliquis voluntatis propterea sit liber, quia volens desistere voluntas & non agere possit*, patet esse falsum ex supra dictis: plura enim Augustini testimonia supra adduximus, in quibus S. Doctor libertatem indifferentem aperte docet. Celebre est illud libri 2. de actis cum Felice Manicheo cap. 4. *Habet unusquisque in voluntate aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona, aut eligere quæ mala sunt, & esse arbor mala.* Et illud libri de spiritu & littera cap. 34. *Consentire vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propria voluntati est.* Adde etiam potest illud quod docet lib. 3. de lib. arbit. cap. 1. nempe motum animi nostri quò (relictò bono incommutabili) ad mutabilia convertimur, dissimulabilem esse motum lapidis, quò naturaliter moveretur deorsum, in eo quod in potestate non habet lapis cohibere motum quò fertur inferius, bene

tamen animus motum quò superioribus deser-
cis, inferiora diligit; & ideo naturalis est lapi-
de ille motus, animo verò iste voluntarius. Item
idem S. Doctor in libro de gratia & lib. arbit.
quem pro concilianda libertate cum gratia edi-
dit, cap. 2. relatis his Scripturæ verbis: *Apposui
tribunum & aquam, ad quodcumque volueris exten-
de manum tuam. In conspectu hominis vita & mors,
quodcumque placuerit, dabitur ei*, subjungit excla-
mando: *Ecce apertissime videmus expressum liberum
hominis mentis arbitrium: illis scilicet verbis, quæ
manifestè sonant libertatem indifferentiæ circa
bonum & malum.*

Ex his tribus ultimis testimoniis patet D. Au-
gust. admisisse libertatem indifferentiæ, non
solum in libris quos scripsit adversus Mani-
cheos (ut fateatur Jansenius) sed etiam in con-
centrationibus quas habuit contra Pelagianos.
Non ergo in Augustini doctrina paradoxum
invidium est, quòd actus aliquis voluntatis
propterea sit liber, quia ab illo desistere volun-
tas, & non agere possit Imò potius mira, nova,
& falsa est Adversariorum sententia, liberta-
tem in sola spontaneitate seu immunitate à co-
actione constituentem, & asserens nullum posse da-
ri actum à voluntate illicitum, qui non sit liber;
cum in actibus elicitis voluntas cogi non pos-
sit. Unde illis cum Augustino dicere licet: *Mira
sunt que dicitis, nova sunt que dicitis, falsa sunt que
sentitis: mira stupemus, nova cavemus, falsa convinci-
mus.*

§. VII.

Aliud Jansenii fundamentum destruitur.

Objicit præterea Jansenius: Eo ipso quòd
homo sponte agit & non coactè, liberè
operatur. Ergo libertas in sola spontaneitate seu
immunitate à coactione consistit. Consequen-
tia patet, Antecedens probatur ex Augustino
lib. 3. de libero arbit. cap. 4. ubi ait homines justè
puniri, quos Deus prævidet peccaturos, quia
D^{us} *præscientiâ suâ non cogit facienda que futura
sunt.* Item disputans cum Pelagianis, non aliter
cum efficacia gratiæ arbitrii conciliat liberta-
tem, quam asserendo voluntatem à gratia non
cogi, ut patet ex libro 1. operis imperfecti pagi-
næ 150. & 151. ubi Juliano ita percontant: *In-
terrogo ad quem modum liberetur voluntas, ut bonum
semper velle cogatur, & malum velle non possit: an ut
utramque possit appetere? respondet: Absit ut di-
catur à nobis; si enim cogitur, non vult.* Idem vi-
dere est apud Prosperum, Fulgentium, & alios
SS. Patres, quorum omnium sententiam expre-
ssit Petrus Diaconus in libro ad Fulgentium cap.
6. dicens: *Pater attrahit ad veram libertatem, non
volentia necessitate, sed infundendo charitatem per
spiritum sanctum.*

Confirmatur: SS. Patres passim docent vo-
luntarium seu spontaneum, & liberum esse om-
nino synonyma, omnemque actum voluntatis,
eo ipso quòd voluntarius & spontaneus est, li-
berum esse: Ergo arbitrii libertas in eo sita est,
quòd homo sponte seu voluntariè operetur,
non verò in eo quòd agat cum electione & in-
differentia. Consequentia est manifestata, Antec-
edens probatur variis SS. Patrum testimoniis:
Tertullianus enim lib. 2. contra Marcionem
cap. 6. ait: *Libertatem arbitrii in utramque partem
concessam esse homini, ut bono spontè servando, &*

*A malo sponte vitando, sui dominus constanter occurre-
ret.* Prosper verò libro contra Collatorem
cap. 18. seu potius 19. hanc tradit liberi arbitrii
definitionem: *Liberum arbitrium est rei sibi plia-
cita spontaneus appetitus.* Quam definitionem
ex Augustino desumpsit, qui libro de duabus
animabus cap. 1. liberam voluntatem defi-
nit *animi motum, cogente nullo.* Item Damasce-
nus lib. 3. fidei cap. 14. dicit: *Arbitrii libertas ni-
hil aliud est quam voluntas.* Idem asserit Hugo à
S. Victore in Summa sent. 2. cap. 4. *Liberum ar-
bitrium (inquit) ex eo dicitur, quòd est volunta-
rium.* Favent etiam Anselmus & Bernardus:
ille enim libro de concord. cap. 2. sic ait: *Ex liber-
tate sit quod sit ex voluntate: iste verò in libro
de gratia, & libero arbitrio sic discurtit: Ubi er-
go consensus, ubi voluntas: porro ubi voluntas, ibi li-
bertas.*

Ut hæc testimonia, quæ primà fronte appa-
rent difficilia, clarè exponantur, & Jansenia-
næ opinionis latebræ ac insidiæ faciliùs dere-
gantur. Notandum est primò, coactionis no-
men tripliciter sumi: Primò strictè & rigorosè,
pro internâ violentia, quâ voluntas invita
prorsus ac reluctans ad volendum adigatur, quo
pacto usurpatur communiter à Philosophis &
& Theologis, qui coactum definiunt, id quod
est à principio extrinseco, passio non consentiente
vim, ut disputatione præcedenti vidimus. Se-
cundò largè & improprie, prout vim tantùm
moralem significat, quæ efficit ut id quod agi-
mus, etsi voluntarium simpliciter & liberum sit,
aliquatenus tamen non voluntarium, seu invol-
untarium secundum quid appelletur; sic vulgò
dicimus mercatorem, metu naufragii coactum,
projicere merces in mare, & agrorum metu
mortis, agrè licet & invito, permittere bra-
chium sibi abscindi. Tertio necessitas simplex,
quam libertati opponimus, coactionis nomine
plerumque à SS. Patribus appellatur, ut docent
Bellarminus libro 3. de gratia & lib. arb. cap. 6.
& Estius in 2. dist. 21. §. 2. & patet ex Augustino
disp. 1. contra Fortunatum Manichæum, ubi
illum sic affatur: *Quomodo habemus peccata, si
natura contraria nos cogit facere quod facimus? qui
enim cogitur necessitate aliquid facere, non peccat: Et
disp. 2. docet quòd Manichæi affirmabant, ani-
mam à contraria natura cogi delinquere: id est ex
ipsius interpretatione, ita pellici ad peccan-
dum, ut resistendi potestas nulla sit. In eodem sen-
su nomen coactionis usurpat S. Thomas in 2.
dist. 25. quæst. 1. art. 2. dum dicit intellectum vi
demonstrationis cogi, id est necessitari ad essentien-
dum.*

Notandum secundò, quòd cum spontaneum
coactò opponatur, tot spontanei, quot coacti
species esse debent. Unde spontaneum primò
strictè & rigorosè usurpatur pro eo quod sit
absque violentia ab agente extrinseco impressa;
& hoc modo voluntas in omnibus actibus elici-
tis agit spontaneè, cum in illis nullam possit
pati violentiam, ut disputatione præcedenti
ostendimus. Secundò spontaneum interdum
sumitur pro eo quod vim seu coactionem mo-
ralem excludit: nam ut coactus, invitus, ac
nolens agere dicitur, quem impendentis peti-
culi metus ad agendum impellit; sic spontè ac
volens agere dicendus est, qui nullâ vi extrinse-
cùs admotâ, nutu tantum suo agere cernitur.
Tertio, sicut coactum interdum sumitur pro
necessario, seu ad unum tantum determinato;
ita